

A modern információs technológia és a polgári eljárásjog alapelveinek viszonya

Napjaink egyik divatos témájának számít az információs technológiáknak a különböző eljárásjogokban való felhasználhatóságának kérdése. A polgári eljárásjogot érintően is született néhány tanulmány e témakörben az utóbbi években. Hiányosságot szenved azonban a jogirodalom annak vizsgálata tekintetében, ami tulajdonképpen a kiindulópontja kellene, hogy legyen minden ilyen típusú kutatómunkának. Itt az információs technológia (IT) felhasználási határainak kijelölésére történő kísérletre kell gondolnunk, amelynek elsődleges módszere az eljárás alapvető elveinek és struktúrájának vizsgálata és mindazoknak az „értékeknek” a megtalálása, amelyek egy modern XXI. századi perből sem számúzhetőek a hatékonyság érvényre juttatása érdekében. Napjainkban a technika többre képes, mint amire adott esetben a bírósági eljárás elektronizálása során szükségünk lehet, mint ami a hatékonyabb és korszerűbb, de a megfelelő garanciákat mégis nyújtó polgári peres és nemperes eljárások alapjainak kialakítását szolgálhatja. Éppen ezért az eljárásjogász feladata az alkalmazhatóság határainak megtalálása és nem minden technikai lehetőségnek az eljárásba való kritikátlan integrálása. E határok megtalálása során számos elméleti és gyakorlati vonatkozást figyelembe kell vennünk, megtalálni az eljárásjogi szabályoknak – az eljárás céljával összefüggő – olyan magvát, melynek az állandóságát még biztosítanunk kell. Ez nem feltétlenül jelenti az alapelveknek a hagyományos értelmezését és „érintetlenségét”, de az említett stabil mag nyilvánvalóan elsősorban ebben a körben keresendő. Ezért válik szükségessé a problémakör kibontása során az alapelveknek – és az általuk szolgáló céloknak – az alapos áttekintése, melyet a modern megoldásokra nyitott, de a kritikai szemléletet sem nélkülöző, egyensúlykereső módon kell megvalósítani.

A fentiekre tekintettel talán nem tűnik túlzásnak az az állítás, hogy az információs technológiai fejlődés az egyik legnagyobb kihívást jelenti a hagyományokban erős gyökerekkel kapaszkodó eljárásjogi kultúrák számára. *Lord Woolf* megállapítását idézve több szerző felhívja a figyelmet arra, hogy az információs technológia nemcsak a jelenlegi rendszer fejlesztését segíti, hanem maga lehet a katalizátora egy radikális változásnak.¹ Itt nem csupán

---

¹ Lord Woolf: Access to Justice. Final Report. London 1996.; Gilles, Peter: Zur beginnenden Elektronifizierung von Zivilgerichtsverfahren und ihrer Verrechtlichung in der deutschen Zivilprozessordnung durch Sondernormen

az „eljárás technikájának” megváltozására kell gondolnunk, hanem az alapvető kérdésekre is, hiszen e folyamat nem hagyja érintetlenül az olyan tradicionális eljárási alapelveket sem, mint pl. a perhatékonyság elve, a tárgyalási elv, a szóbeliség, közvetlenség, nyilvánosság elve stb.

Felmerül a kérdés, hogy *a bírósági eljárás virtualizálása kompatibilis-e a hagyományos eljárásjogi alapelvekkel.*² Ha az elektronikus eljárásokra vonatkozó hazai jogirodalmat és a már meglévő szabályozás előkészítő anyagát áttekintjük, egyértelműen megállapítható, hogy egyik sem foglalkozik behatóan az alapvető kérdésekkel. A több lépéssel a miénk előtt járó német törvényalkotás kapcsán (JKommG³) is megfogalmazódott olyan kritika, hogy az ún. „e-normákkal” nem tett mást a jogalkotó, mint „új formákról” gondoskodott (videokonferencia, elektronikus okiratok). Ezzel a kritika megfogalmazója szerint a polgári per alapvető struktúráját és a hagyományos információs és kommunikációs folyamatot változatlanul hagyták az újítások.⁴

Mind a peres eljárásnál, mind pedig az egyes nemperes eljárás fajtáknál *az elektronikus eljárás bevezethetősége tekintetében az adott eljárásban érvényre jutó alapelveknek döntő szerepe lehet.* A tanulmány keretében arra a kérdésre keressük a választ, hogy a döntő mértékben a XIX. századból eredő polgári eljárásjogi alapelvek mely területen képezik az IT használatának akadályát és vajon indokolt lehet-e a XXI. században ezek újragondolása, vagy akár újradefiniálása.⁵ A válaszadásnál két alapvető lehetőséget kell megvizsgálnunk: az elektronizálhatóság határait az alapelvek mércéjéhez mérjük, vagy túllépve ezen,

---

eines neuen „E-Prozeßrechts”. In: Kiss Daisy / Varga István (eds.): *Magister artis boni et aequi. Studia in honorem Németh János.* ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2003, 276. p.; Walker, Janet / Watson, Garry D.: *New Technologies and the Civil Litigation Process. Common Law – General Report.* In: Pellegrini Grinover, Ada / Calmon, Petrônio: *Direito Processual Comparado.* Editora Forense, Rio de Janeiro, 2007, 119. p.

² Vö. Fischer, Nikolaj: *E-Justice in Germany. Critical Comments about „Electronification” of Civil Litigation and Civil Justice.* In Storme, Marcel et al. (eds.): *The Recent Tendencies of Development in Civil Procedure Law – Between East and West.* Justitia UAB, Vilnius, 2007, 186. p.

³ Das Gesetz über die Verwendung elektronischer Kommunikationsformen in der Justiz (Justizkommunikationsgesetz), BGBl I, 837

⁴ Gilles, Peter: *Zivilgerichtsverfahren, Teletechnik und »E-Prozessrecht«.* ZJP, 2005, 416. p.; Gottwald, Peter: *Reformhullámok az egyesült Németország polgári eljárásjogában.* In: Harsági Viktória (ed.): *Közép-európai polgári perjogi reformok és kodifikációk az elmúlt negyedszázadban – Tradíció és megújulás.* HVG-ORAC, Budapest, 2014, 49. p.; Holin, Constanze: *Der elektronische Ablauf des Zivilprozesses.* Sierke Verlag, Göttingen, 2009, 16-19. p.; Kawano, Masanori: *Electronic Technology and Civil Procedure – Applicability of Electronic Technology in the Course of Civil Procedure.* In Kengyel Miklós (ed.): *Electronic Justice – Present and Future.* Colloquium of the International Association of Procedural Law. University of Pécs, Pécs, 2010, 1-3. p.

⁵ Vö. Gilles, Peter: *Civil Justice Systems in East and West 2007 Plus – Fundamental Current Reform Movements and Some Speculations about Civil Conflict Resolution Systems of the Future.* In Storme, Marcel et al. (eds.): *The Recent Tendencies of Development in Civil Procedure Law – Between East and West.* Justitia UAB, Vilnius, 2007, 31–32. p.

végiggondoljuk, hogy a tradicionális alapelvek *kiállják-e még a modern idők próbáját*⁶ és *betöltik-e még a perben azt a funkciót*, amire abban a korban szánták őket, amikor keletkeztek, az eljárásjogi rendszerekbe beépültek.

---

⁶ Fischer, Nikolaj: Justiz-Kommunikation. Verlag für Wissenschaft und Forschung, Berlin, 2004, 59. p.